

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İletişim şey'si...

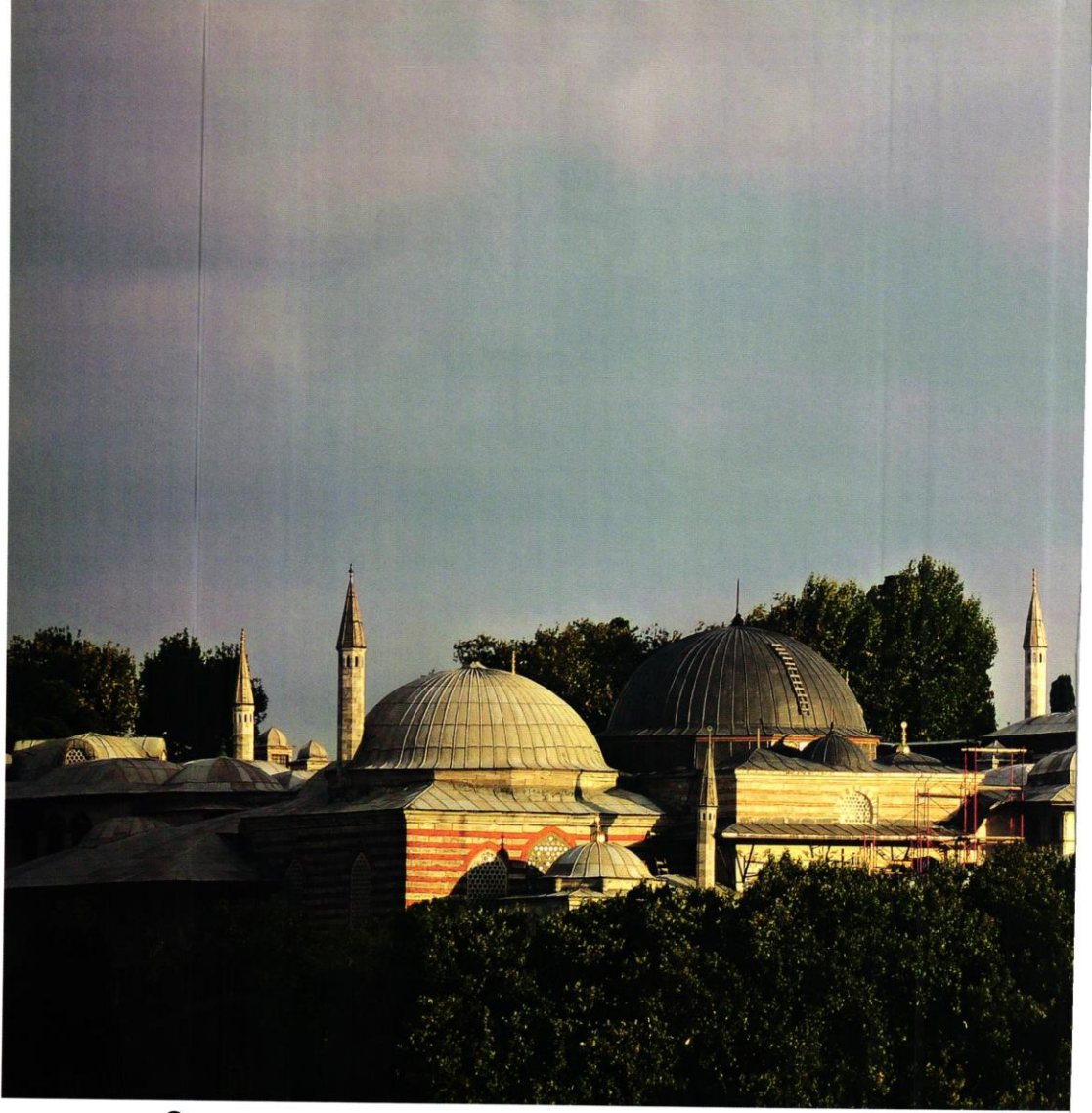
AHMET ÜMİT İLE TARİHİ YARIMADA

İstanbul'un Romani

RÖPORTAJ DENİZ KOC

Kentin ilk nüvesinin
oluştugu Tarihi
Yarımada'ı Marmara
Denizi, Boğaz suları
ve Haliç çevreliyor.
Farklı dönemleri
temsil eden Ayasofya
ve Sultanahmet Camii
gibi anıt niteliğindeki
tarihi yapıları barındıran
alan, günümüzde de
İstanbul'un en hareketli
bölgelerinden biri.

TURGUT TARHAN

İstanbul, insanlık tarihinin en büyük uygarlık merkezlerinden biri. Byzas kumandasında gelip şimdiki Sarayburnu ve çevresine yerleşen Megaralıların kurduğu Byzantion, kentin ilk çekirdeğiydi. Korunaklı konumu ve doğal güzelliğinden ötürü aynı toprak parçasına daha sonra sırasıyla Roma İmparatorluğu, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu başkentlerini kurdular; tarih içinde Antonina, Yeni Roma, Konstantinopolis, Konstantiniyye gibi türlü isimlerle bilindi. Adı ne olursa olsun, bu kent sanatçılar için esin kaynağı olma vasfını hiçbir zaman yitirmedi. Sunduğu güzellikler ve değerler karşısında kendini İstanbul'a borçlu hissettiğini söyleyen Ahmet Ümit, Atlas okurları için *İstanbul Hatırası* romanı eşliğinde yarımadanın tarihini hikâye etti.

T. TASHAN

Sizi Tarihi Yarımada'ya çeken neydi?

Tarih hakikati mi anlatır, yoksa tarihçiler verilerine dayanarak kurmaca bir hikâye mi anlatır? Elimizdeki veriler, geçmişteki hakikati ne derece ortaya çıkarabilir? Bunlar her zaman bir tartışma konusu olmuştur. Dolayısıyla tarihi, bir roman formatında sunmak eski bir gelenektir. Bir romanının pek çok esin kaynağı vardır; geçmişte yaşadığımız olaylar, başımızdan geçen bir deneyim, bir aşk, acı bir hikâye, bir kayıp, politik bir mesele... Bunların hepsi aslında bir şekilde beni etkiliyor ama özellikle Hititleri anlatan "Patasana" romanımdan sonra bana en çok esin veren, bu toprakların tarihi oldu. Anadolu'nun, İstanbul'un ve

Trakya'nın, olağanüstü bir tarihi var. Bugün Batı uygarlığının kökeni Hititlere uzanıyor; çünkü orada Hint Avrupa dili kullanılıyor. Onun bir devamı olarak Roma'yı görüyoruz. Daha öncesinde antik Yunan var. Bunların hepsi de çok ilginç bir şekilde burada. Hititlerin başkenti Hattuşaş (Çorum), Roma İmparatorluğu'nun ise Konstantinopolis (İstanbul). Kudüs'ü saymazsak Hristiyanlığın üç büyük kentinden ikisi, Antiokheia (Antakya) ve Edessa (Urfa) bizim topraklarda. Ama özellikle yaşadığım şehir İstanbul'un üzerimde çok daha yoğun ve derin bir etkisi var. Ayrıca bu şehrin bana verdikleri, doğal ve tarihsel güzellikleri karşısında burada yaşayan ama şehir için bir

Kenti fetheden Fatih Sultan Mehmet'in emriyle 1459 yılında yapımına başlanan Topkapı Sarayı, yüzyıllar boyunca Osmanlı Hanedanı'nın ikametgâhi olmuştur. Abdülmecid dönemine dek eklenen yeni yapılarla sürekli büyüyüp biçim değiştiren ve içinde binlerce kişinin yaşadığı saray, imparatorluğun yönetim merkeziydi.

Sultanahmet'te bulunan Yerebatan Sarnıcı, I. İustinianos döneminde yapılmıştır. 12 sıra halinde toplam 336 sütunun desteklediği yapının duvarları su sızdırmaz bir harçla kaplıdır. Sarnıcın güneybatı köşesindeki bu sütunun kısa gelen gövdesi, ilkçağa ait mermer bir anıttan sökülen Medusa başıyla yükseltilmiştir.

şey yapmayan bir insan olarak kendimi sorumlu ve borçlu hissettim. O nedenle asıl kahramanın İstanbul olduğu bir roman yazmalıyım dedim.

Adeta canlı bir höyük olan Tarihi Yarımada'daki kadim katmanları bir kurgunun içine oturtmak zor oldu mu?

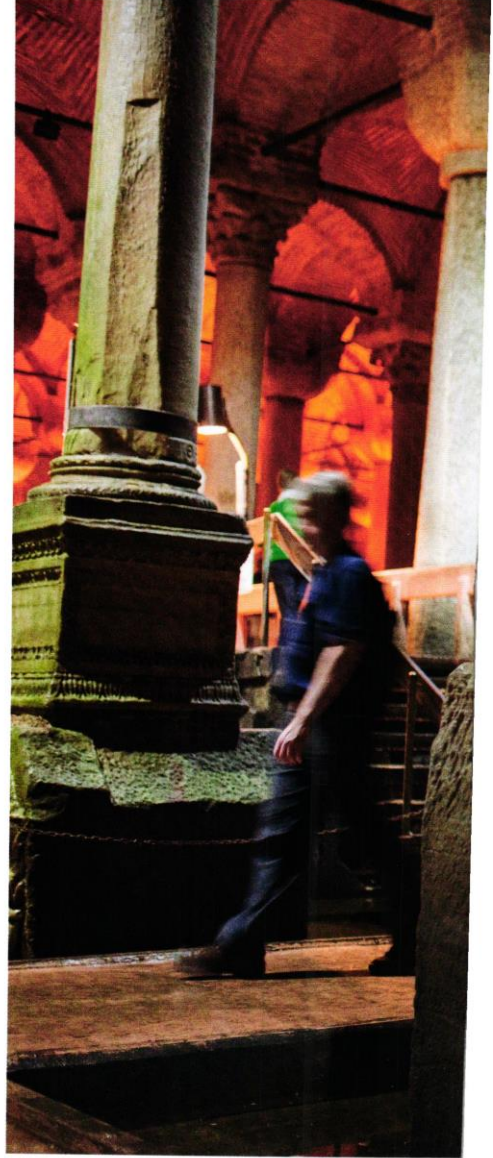
Tam burada yardımına yedi rakamı yetiştirdi. 2700 yıla yayacağım hikâyemi yedi önemli anıtlarla anlatmaya karar verdim, bu yedi anıt da şehrin önemli bir dönemine ve hükümdarına denk düşmeliydi. Ve bu şehri kim kurdu sorusundan yola çıktım. Megara'dan Kral Byzas yönetiminde yola çıkan yelkenliler Dardanel, yani Çanakkale Boğazı'ndan geçiyor ve İstanbul Boğazı'na geliyorlar. Daha önce gelenler yine var, onlar bugünkü Kadıköy'e, o zamanki adıyla Khalkedon'a yerleşmişler. Oraya "Körler Ülkesi" deniyor; çünkü incir ağaçlarıyla kaplı Tarihi Yarımada'yı görmüşler ama bu güzelliğe rağmen buraya yerleşmemişler.

Bir de bir kehanet var, Byzas'a Delphoi kâhini öğütüyor yarımada tarafına yerleşmesini.

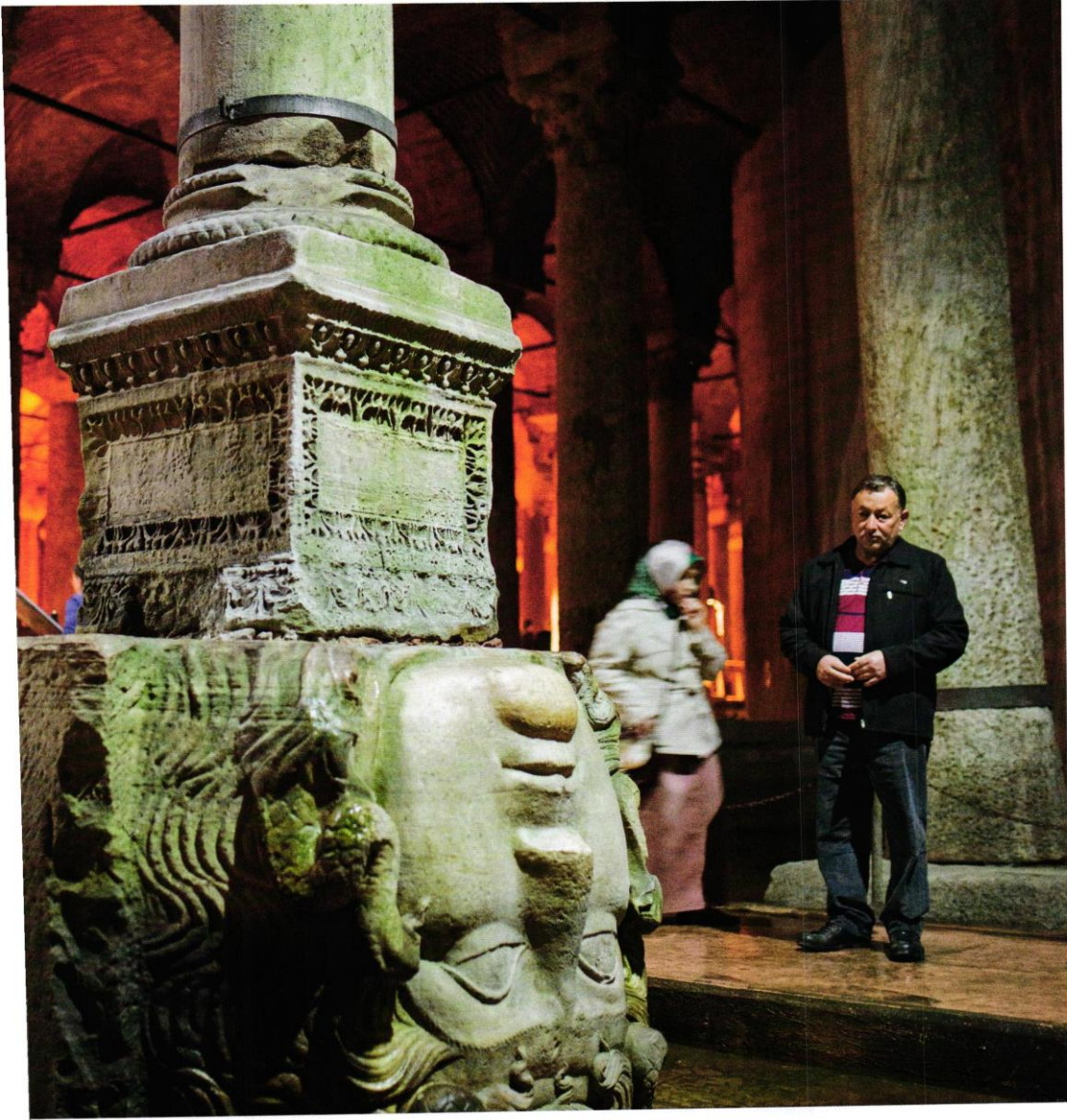
Evet, gidersen oraya yerleş diye söylüyor kâhin ona. Şimdi bunlar hep efsane zaten. Byzas buraya geliyor ve yarımada şehrinin kuruyor. Şehir derken, Topkapı'daki dış surların olduğu yer kadar küçük bir alandan söz ediyoruz. Bundan böyle buraya Byzas'ın şehri anlamında Byzantion deniyor. "Ben öncelikle şehrin kuruluşunu yazmalıyım" dedim. O dönemde de Sarayburnu tarafında tapınaklar var. Burada insanların taptığı elbette Zeus var, onun yanı sıra iki önemli tanrı daha var: Biri Apollon, diğeri de Poseidon. Sürekli onlara adaklar sunuyor insanlar; fırtınayı denizden uzak tut, balık bereketli olsun, rüzgârımız bol olsun diye.

Kral Byzas da zaten bu tanrıların soyundan geliyor.

Tabii, yarı tanrı olarak kabul ediliyor. Bu da bir efsane. Gerçekten bir Kral Byzas var, sikkelerde ismi geçtiğine göre. Bugün akıl yürüterek şunu söyleyebilirim ki, şehir devletler arasındaki savaşlar nedeniyle barınamadılar Yunanistan'da, buraya geldiler. Muhtemelen başlarında da Byzas diye cesur, yetenekli bir önder vardı, buraya geldi ve tabii ki "Ben Poseidon'un oğluyum" dedi. Ya böyle oldu ya da "Bu kadar gözü pek olduğuna göre tanrının oğlu olması gerekir" diye öldükten sonra böyle atfedildi. Bizi ilgilendiren kısmı, şehrin gerçekten de MÖ 660 civarında kurulmuş olması.

Buranın seçilmiş olması çok önemli. Çünkü burası bir yarımada ve şehir kurmak açısından birkaç avantajı var. Bir kere savunma açısından muhteşem, üç tarafı denizle çevrili. Bu tarafa da bir sur attın mı zor giriliyor. İkincisi, deniz balık kaynıyor. Binlerce çeşit balık, çok önemli bir ekonomik kaynak. Üçüncüsü, burası bir geçit ve burayı tutarsan vergi alırsın, haraç alırsın. Daha sonra Fatih Sultan Mehmet'in Rumeli Hisarı'nı yaptırmada olduğu gibi. Dolayısıyla ideal bir yer şehir kurmak

UMUT KACAR

için. Ben de buraya eskiden var olan ama şimdi olmayan Poseidon Tapınağı'nı yeniden kurdum. Ve romanı öyle başlattım: Kral Byzas, Poseidon'a bir boğa keser. Boğa kutsal bir varlık; Yunanlarda, Hititlerde, daha sonra Roma'da, Mitra kültüründe çok önemlidir boğa kesmek. Mitra kültüründe mesela, soylu erkekler bir ritüel eşliğinde boğanın kanında yıkanırlandı. Ve oradan boğanın gücünün kendilerine geçtiğini, kahraman savaşçılara dönüştüklerini düşünürlerdi. Ben de işte

Byzas'a boğayı kestirerek antik döneme bir göndermede bulundum. Dolayısıyla birinci durağım Sarayburnu'ydü ve Atatürk heykelinin ayaklarının dibine bir ceset bıraktım.

Ve buradan Roma dönemine geçtiniz.

Evet, geliyoruz Constantinus dönemine. Constantinus, tek Roma imparatoru olmadan önce dört Roma imparatoru var, aynı anda. O, bunları bertaraf edip tek başına imparator oluyor.

MİMAR SİNAN'IN ŞAHESERİ

Süleymaniye Külliyesi, İstanbul silüetinin en göze çarpan öğesidir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Mimar Sinan tarafından yapılan külliye'nin mimari bakımdan en özellikli bölümü, büyük kubbeli tasarımıyla camisidir. Külliye, yüzyıllar boyunca imparatorluklar için önemli bir liman ve donanma üssü olarak kullanılan Haliç'in girişinde bulunmaktadır.

SİNAN ÇAKMAK

İSTANBUL'UN ROMANI | ATLAS İSTANBUL 17

İmparatorluğun toprakları bir tarafta Mısır, öbür tarafta İngiltere'ye uzanınca da, Roma şehrinin konumunun başkent olmaya uygun olmadığını düşünüyor. Politik nedenler de var tabii. Ve yeni bir başkent ararken önce Troya'ya, yani şimdiki Çanakkale'ye gidiyor başkent yapma fikriyle. 330'lu yıllardan söz ediyorum. Fakat bundan vazgeçiyor ve Antonina adıyla bilinen Tarihi Yarımada'ya gelerek burada karar kılıyor. Çünkü imparatorluğun hem doğusuna hem batısına yakın bir yer. Tıpkı Kral Byzas gibi, savunmaya da çok uygun bir nokta olduğunu düşünüyor. Üstelik çok güzel, doğa olarak. Biraz da kopmak istiyor belki o gelenekten, yeni bir imparatorluk kurduğunu göz önünde bulundurarak. O sırada Hristiyanlık da başlamış artık.

O çok büyük bir değişim, Pagan kültüründen Hristiyan kültürüne geçiş.

Müthiş bir değişim. Çünkü herkes Jüpiter'e tapıyor. Tanrıların hepsi, Pagan dönemin, antik dönemin Romalılaştırılmış hali. Birdenbire İsa'ya

tapacaksın deniyor halka, kabul etmek mümkün değil, o süreç sancılı geçiyor. Orada şöyle bir karar alıyor Constantinus: tek imparator, tek devlet, tek ulus. Ve bunun şerefine bir anıt dikirmek istiyor. İşte bizim bugün Çemberlitaş dediğimiz, aslında Constantinus Sütunu. Pembe mermerden yapılan bir sütun bu. Bugünkü halinden çok uzun, 57 metre olduğu söyleniyor ve anıtın tepesine bir Apollon heykeli yaptırıyor fakat Apollon'un yüzü Constantinus'a benziyor. Ve başında yedi ışık saçan bir taç var, bu da yedi tepeye bir gönderme. Bu arada Roma demişken Hipodrom'dan bahsetmemek olmaz. Roma şehirlerine baktığımızda tapınağı, kaleyi, sarayı ve Hipodrom'u görüyoruz. Hipodrom'u şimdi Sultanahmet Meydanı'nın bulunduğu yere kuran imparator, Septimius Severus.

Byzantion'u ele geçiren imparator.

Aynen. Fakat burayı büyüten kişi Constantinus. Şehir yaşamı için de Hipodrom elzem. Bütün eğlenceler, etkinlikler burada yapılıyor. Hatta

S. ÇARMAK

imparatorun halka dokunduğu yer burası. Konuşma yapması şart değil, at yarışları yapılırken halk geliyor, imparatoru görüyor. Arkada Roma Sarayı var, Hipodrom da buraya bir geçitle bağlanıyor. Şu anda bu saray harap bir halde, bugünkü Sultanahmet Camii'nin ve Ayasofya'nın yanından denize doğru birer çizgi çektiğimizde ikisinin arasında kalan bölgede. Doğu Roma zamanında ise bir geçit daha eklendi, o da Ayasofya'ya çıkıyordu. Bu arada karıştırmamak lazım, Konstantinopolis, Roma'nın başkentiydi. Sıfır noktasını belirleyen Milion Taşı da o nedenle buraya dikilmişti. Benim romanım açısından bu detaylar önemliydi; çünkü meselem 2700 yıllık tarihi anlatmaktı. Helenistik dönemin ardından Roma dönemini de böyle verdim ve Constantinus Sütunu'nun dibine ikinci cesedimi bıraktım.

Ve Doğu Roma dönemine geldik.

Üçüncü cesedi ise Doğu Roma'ya bırakmam gerekiyordu, o nedenle döndüm Ayasofya'ya. Ayasofya gerçekten yeryüzündeki en büyük

mabetlerden biri. Ondan binlerce yıl sonra yapılmış, bu görkemde mabetler var ama bir matematik ve mühendislik mucizesi olan Ayasofya'nın etkileyiciliği, mistik atmosferi hiçbirinde yok. Ayasofya'nın yapılma hikâyesi de çok ilginç. Hipodrom'da, "Yeşiller" ile "Maviler" arasındaki bir yarışma sonrasında olaylar çıkıyor, Nika ayaklanması oluyor ve ayaklananlar şehri yakıyor. İmparator İustinianos kaçacakken, âşık olduğu ve gözü pek bir kadın olan karısı Theodora izin vermiyor. Ayaklanma bastırılıyor ve yakılan ikinci Ayasofya'nın yerine bugünkü Ayasofya yapılıyor. 532 yılında yapımına başlanan mabet 537 yılında tamamlanıyor. Bu görkemli tapınağın mimarisi aşılamamıştır. Mimar Sinan dahi aşamamıştır, Selimiye'nin kubbesi daha düşüktür. Üstelik bütün camilere baktığınızda bu kubbe tipi örnekler. Bir yazar olarak beni bir de romantik bir ayrıntı etkiledi. Sütunların hepsinde Theodora ile İustinianos'un baş harfleri vardır. Yani burası bir dini tapınak olduğu kadar bir adamın sevdiği kadına verdiği bir armağan. Benim romanım

Tarihi Yarımada'ya karşıdan, Kadıköy tarafından bakıldığında Beyazıt Kulesi, Ayasofya ve Aya İrini kentin klasik silüetini oluşturan yapılar arasında hemen göze çarpıyor.

I. İustinianos döneminde beş yılda inşa edilen ve 537 yılında açılışı yapılan Ayasofya, Doğu Roma sanatının en büyük eseridir. Yapının orta mekânına hâkim olan cüretli kubbe ve iç işlemleri günümüzde dahi hayranlık uyandırır. Konstantinopolis, II. Mehmet tarafından alındıktan sonra, kilise de fetih işareti olarak camiye çevrilmiştir.

açısından bunu anlatmak çok önemliydi. Elbette Ayasofya üzerine binlerce roman yazılabilir, başka yazarlar da yazmıştır. Benden sonra Dan Brown yazdı mesela. Özellikle Yerebatan Sarnıcı hakkında, ki o da Ayasofya'yla ilişkilidir. İstanbul'un her zaman bir su sorunu olmuştur. Roma ve Doğu Romalıların su sorununa buldukları çözüm sarnıçtı. İşte Yerebatan Sarnıcı da Ayasofya'nın su ihtiyacını karşılamak üzere inşa edilmişti. Medusa başlıklı sütun dikkatimizi çekiyor örneğin burada. Bu da yine daha önce konuştuğumuz gibi bir dinden başka bir dine geçiş hikâyesi. İustinianos, Hristiyan olduğu için eski tapınaklardaki sütunları kimsenin görmeyeceği bu sarnıçlarda kullandırıyor. O zaman kimsenin görmediği bir yer burası, şimdi müze olduğu için görülebiliyoruz Medusa başını.

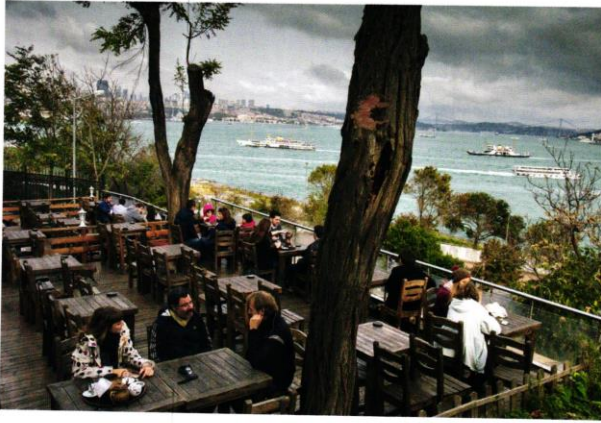
Osmanlı çağına geçmeden, beceriksiz bir hükümdar olan II. Theodosius döneminden bahsetmemiz gerek. Çünkü şehrin simgelerinden biri olan Kara Surları onun döneminde yapılmıştı. II. Theodosius çok küçük yaşta hükümdar olmuştu, ablası Pulcheria'nın koruması altındaydı. Kara

Surları da Pulcheria ve imparator naibi tarafından yaptırılmıştır. Bu surlar, Ayvansaray'dan Yedikule'ye kadar üç kademedir. İşte Fatih'in aştığı surlar da bunlardı. 400'lü yıllardayız artık. Şehrin en önemli anıtlarından biri de surlardır, dolayısıyla önemli bir figür olarak bunu da ele aldım ve bir cesedi de surlara bıraktım.

Romanda Komiser Nevzat'ın çözmesi gereken cinayet sayısı da böylece dörde çıktı.

Osmanlı'ya geldiğimizdeyse Fatih Sultan Mehmet dönemini temsil eden iki yer görüyoruz. Biri Fatih Külliyesi. Buranın önemi eskiden Havarıyun Kilisesi olmasından geliyor. Burası İstanbul'un dördüncü tepesi. Fatih bu kilisenin üzerine kendi camisini yaptırıyor. Fatih Sultan Mehmet emperyal bir hükümdar ve örnek aldığı kişi Büyük İskender, başucu kitabı "İskendername". Türk Müslüman bir hükümdarı kendine örnek almıyor ve kendini tanımlarken, "Ben Roma Kayzeriyim" diyor. Büyük Constantinus'un mezarı Havarıyun Kilisesi'ndedir. Fatih de kendi külliyesini bu kilisenin üzerine yaptırıyor ve o da buraya

gömülüyor. Şu anda bu şehir için önemli olan üç büyük kişi var: Biri Byzantion, diğeri Constantinus, sonuncusu da Fatih. Ve bunlardan ikisi aynı yerde yatıyor. Fatih Külliyesi'ne baktığımızda, tapınağın, kütüphanenin, üniversitenin, aşevinin, tıp merkezinin ve otelin bir arada olduğunu, bir yaşam biçiminin önerildiğini görüyoruz. Külliye gelenegini başlatması ve Fatih dönemine ait bir anıt olması bakımından bir cesedi, daha doğrusu cesedin gövdesini de buraya bıraktım. Şu ayrıntıyı da belirtiyim, bu külliye yapan mimar

U. KAÇAR

Ahmet Ümit, Atlas ekibiyle Sarayburnu'nda bir araya geldi.

Atik Sinan'dır, rivayete göre Fatih Sultan Mehmet yapılan işten memnun kalmayıp bu mimarın elerini kestirmiş. Ne kadar gerçek ne kadar efsane bilinmez... Yine aynı dönemde Topkapı Sarayı'nı görüyoruz. Bir şehir kurulduğu ya da alındığı zaman mutlaka bir saray yaptırılır, bilirsiniz, tıpkı Byzas ve Constantinus gibi Fatih de yeni bir saray yaptırma yoluna gidiyor. Hemen Ayasofya'nın yanına, bir zamanlar Akropolis olan alana planını da kendi çizdiği bir saray yaptırıyor. İnşası 1460'tan 1478'e kadar devam etmiş; çünkü her gelen padişah yeni bir şey eklemiş. 1880'li yıllara kadar Osmanlı dünyayı buradan yönetiyor. Gösterişten son derece uzak, son derece mütevazı olan bu anıta da bir ceset bırakmam gerekiyordu; ben de gövdesini Fatih Külliyesi'ne koyduğum cesedin kellesini buraya taşıdım.

Buradan sonra yine Osmanlı için çok önemli bir başka padişaha, Kanuni'ye döndüm. Ve elbette Kanuni'den daha önemlisi, onun mimar başı Mimar Sinan'a. Yaşadığı dönemde 400'e yakın esere imza attığı söylenir; ama onun başyapıtları bu şehirde bulunmaktadır. "Kalfalık eserim"

dediği Süleymaniye bu şehre silüetini veren eserdir ve çok değerlidir. Şahsen ben Süleymaniye'yi Selimiye'den daha çok beğenirim, işçilik bakımından. Dolayısıyla Mimar Sinan'a dikkat çekmek için altıncı cesedi de Süleymaniye Camii'nin hemen altındaki türbenin yanına bıraktım.

Türkiye Cumhuriyeti dönemine gelince, çok acı; Tarihi Yarımada'da bu dönemi anlatacak bina bulamadım fakat elimde 1926 yılında diki-len Atatürk heykeli vardı.

Tekrar başladığımız noktaya geldiniz.

Türkiye'de dikilen ilk Atatürk heykeli burada. Avusturyalı bir heykeltıraş olan Heinrich Krippel tarafından yapılmıştır. İlginç olan, heykelin sırtının saraya dönük olmasıdır. İşte yedinci cesedi de yine bu heykelin dibine bıraktım ve roman böylece başladığı yerde sona erdi. Şehrin 2700 yıllık tarihini yedi anıt ve yedi cesetle anlatmış oldum. **Karakterlerinizle birlikte okur da aydınlanmış oldu.**

Aynen öyle. Okurumuz yedi cinayeti çözerken yedi anıtın, yedi dönemin hikâyesini, İstanbul gibi bir şehrin tarihini en azından yüzeysel olarak, üstü kapalı da olsa öğrenmiş oldu. Sonuçta ben tarihçi değil, bir yazarım ve edebiyatın görevi tarihi anlatmak değil. Ama romanın arkasına çok geniş bir kaynakça koydum, merak eden okuru da bu değerli kaynaklara yönlendirdim.

Röportajın başında "İstanbul'a bir karakter olarak kitabımda yer vermek istedim" demiştiniz. Gözünüzün önünde nasıl bir karakter canlanıyor peki? Sizce nasıl biri İstanbul?

Bir insan olarak dersiniz, dişi. Çok güzel bir dişi; güvenilmez, sürprizlerle dolu, ne yapacağı hiç belli olmayan, bu yüzden de çok çekici. Sürekli seni tetikte tutan, sürekli ilgini üzerinde tutan bir dişi. Doğası böyle çağırıştırıyor. Denizi, havası... Alımlı bir kadın, her zaman güzel, hiçbir zaman yaşlanmayacak. Yeryüzünde böyle bir şehir olduğunu düşünmüyorum. İçinden nehir geçen, deniz kıyısında olan başka şehirler var tabii ama bu kadar güzel gelmiyor. Olağanüstü bir tarihe sahip, uygarlığın kurucusu olan bir tarih. Dolayısıyla bilge bir adam aynı zamanda. Bu ikisinin birleşimi. Ayrıca insan evladının nasıl aşağılık bir varlık olduğunu gösteren bir turnusol kâğıdı! Üzerinde yaşadığı, kendisine bu kadar çok güzellik veren bir yeri böylesine talan eden, açgözlü, vefasız kişiler olduğumuzu gösteriyor ●